

JOLO

JAN OLOF OLSSON

FASOR OCH SALIGHETER

UR JOLOS KLIPPBÖCKER. DEL 3

REDAKTÖRER: KRISTIAN WEDEL,
ULF SVENINGSON & JOHAN ERSÉUS

FASOR OCH SALIGHETER

Jolosällskapets skriftserie nr 7

Text: Jan Olof Olsson

© Vibeke Olsson

Redaktion: Ulf Sveningsson, Kristian Wedel, Johan Erséus,

Jakob Wedel, Annette Granéli

Form och typografi: Ulf Sveningsson

Illustration: Ulf Sveningsson

Tryckt år 2013 i 300 exemplar

ISBN 1650 – 2744;5

FASOR OCH SALIGHETER

Ur Jolos klippböcker / del 3

Jan Olof Olsson – Jolo – var flitig inte bara vid skrivmaskinen, utan också med saxen. Han samlade noggrant sina DN-artiklar i klippböcker. Av de tusentals artiklar, reportage, kåserier och recensioner som utgör hans litterära kvarlåtenskap är fortfarande bara en liten del utgiven i bokform. Med denna lilla volym av kåserier – alla från 1964 – fortsätter Jolosällskapet den utgivning som inleddes år 2010 med *Lillibeth lämnar sitt land* och 2011 följdes av *Vem är fru Lundén?* Vi vill åter tacka Vibeke Olsson för att hon så generöst låter oss förfoga över materialet.

Å Jolosällskapets vägnar
Kristian Wedel, Ulf Sveningsson och Johan Erséus

JOLOSÄLLSKAPETS SKRIFTSERIE NR 7

FASOR: LUNCH

En av mina värsta fasor är att bli bjuden på lunch.

Jag har alltid varit en gammaldags människa som älskat frukost. Jag är helt enkelt inte van att äta lunch. Min idé om saken är att efter morgonkaffe omkring halv åtta äta bacon och ägg vid elvatiden, eller för den delen gröt och två kokta ägg, eller allra helst naturligtvis pocherade ägg. Men de pannor i vilka ägg pocheras går efteråt inte att diska utan våld och svärord; eftersom det bara är jag som vill ha pocherade ägg hemma, anser jag det billigt att jag själv diskar.

Sedan ska man inte ha mat förrän det är dags att äta middag.

Men ibland bjuds jag på lunch. Att gå ut själv och äta lunch på egen hand faller mig dess bättre inte in. Det ska vara mycket exceptionella omständigheter som driver mig till det.

När jag då bjuds på lunch, uppskjuts min mattid en timme. Jag blir onaturligt hungrig, och alla som bjuder mig på lunch frågar nästan oföränderligt hur det står till med mig. Några går vidare och säger att jag ser ”trött” ut. Jag har då på tungan att säga att det inte är konstigt, eftersom jag velat äta en timme tidigare.

Därefter följer detta trolleri och apspel med matsedeln, vilken avdelning man ska hålla sig inom, hovmästarens penna som far över rätterna, min längtan efter raggmunk, blodkorv eller havregrynsgröt allt under det jag ska uttala mig om olika sjötungsfiléer och chateaubriander. Sill och gräslök, föreslår jag plötsligt, lycklig över att ha hittat något

jag känner igen, och nästan undantagslöst säger då den vänlige värden:

– Tjaa, sill – tycker ni det är något att börja med?

Varför tror ni jag säger det, människa, morrar jag inombords, och värden spelar vidare med att prata om någon liten mexikansk klibbig och mysig sak han åt i förra veckan.

Förr fann jag mig skrämmd i detta, men numera har jag övergått till att se så mulen ut sedan jag väl sagt ordet sill att jag vanligen får in sill, sur grädde och gräslök, vilket jag därpå kastar mig över med all min kraft nästan innan det kommit på bordet.

När nu allt detta är uppätet och nedsköljt tar lunchens värd fram en plastfolder – eller så gör hans högra hand det, eller någon annan i sällskapet – som innehåller planer, klipp, utkast, tabeller eller något i den vägen. Jag har vid det laget förlorat intresset för de sakliga skälen för lunchen och kan bara med möda följa framställningen och diskussionen, säger ja och nej på fel ställe och sticker emellan med ”Tro det?” eller ”Det var baddaren”.

Genom att ha ätit på en för mig otjänlig tid har hela jag kommit i olag. Framför allt är jag själsligt ur balans. Jag är exalterad, helt enkelt på grund av min ovana vid att denna tid på dagen sitta och äta och dricka.

Tanken att efter denna fina lunch stiga på tåget och åka hem igen förefaller trivial. Dessutom vilar ett skimmer över innerstaden, människorna och eftermiddagen. När allt kommer omkring är jag inne i Stockholm. Det kan vara trevligt att stanna en stund.

Efter min brist på intresse för plastfoldern och dess

innehåll, som vid lunchen egentligen skulle diskuterats också av mig – så kallad arbetslunch: ”så kan vi prata genom dom här problemen” – kan jag inte anständigtvis sitta kvar när de andra går. Mitt i alltsammans har jag vanligen börjat bli hungrig igen, och mina ögon falkar efter matsedeln jag tidigare haft så svårt att bemästra. Ibland följer jag värden och de övriga gästerna ut på gatan, går runt kvarteret och går sedan in och sätter mig igen.

Dagen är förstörd, allt kommer i oordning för mig, inget får jag gjort. Dyster och nedslagen kommer jag slutligen hem och lovar mig själv att aldrig igen bryta min frukostvana och acceptera en inbjudan till lunch.

Men jag är ingen järnman på detta område, lika litet som på något annat. Rätt vad det är tackar jag ja igen och slänger ånyo bort en dag av mitt liv.

DN 29/7 1964

SALIGHETER: KAFFEBRICKAN

Jag har ett hörnrum och har haft båda fönstren öppna under natten.

Det var svårt att ligga och läsa på kvällen för alla fjärilarna. Men jag fick ut dem efter att i en timme ha försökt somna med deras fladder i taket och mot tapeterna.

Nu är det morgon och jag väntar på brickan.

Ögonblicket är ljuvligt. Av alla saligheter vet jag ingen större än att ligga och veta att det kommer en bricka.

Det är dessutom en dansk bricka, med gott färskt bröd.

Bröd har jag övergått till att äta först efter det jag överskridit gränsen och kommit utrikes. Det bekväma är därvid att det spelar ingen roll vilket statsystem man beger sig till. Man får gott bröd likaväl i Polen som USA, i Ryssland som i Danmark, i Bulgarien som på Irland. Kapitalister, kommunister, katoliker och gudsförnekare är eniga om att äta gott bröd. Det är bara välståndsmunkarna i Sverige som är emot det.

Sverige är snart unikt genom att vara det enda land som inte kan göra gott bröd fast det har möjligheter till det. Kanske vore det en turistattraktion att annonsera.

Det blir aldrig samma salighet att vakna först när brickan kommer, eller rättare när ”stuepigen” – så heter på danska den utsökta flicka som bringar denna ljuvlighet – knackar på dörren. Det är just väntan som ger den extra piffigheten åt denna njutning, som åt så många andra.

Att vakna, läsa lite, gå upp och titta på trädkronorna, att lyss på havet: och sedan börja tolka ljuden, steg, slammer – kan det vara hon?

Jag gottar mig åt upplevelsen.

Ska man hämningslöst hänge sig åt den bör man göra en Atlantresa. Under dörren till hytten sticks då in en matsedel med en diskret knackning och som första frukost får man att välja mellan, ungefär: tomat-, apelsin-, grapefruktsaft, corn flakes, bran flakes, rice crispies, puffed wheat, havgryns- mannagryns- eller majsgröt, bovetepannkaka, kokta ägg, bacon och ägg, omelett med jordgubbssylt, omelett S:t Hubert, förlorade ägg på toast, muffins, rågbröd, pumpernickel ...

Jag bör nämna att denna första frukost är – hemma som borta – det enda mål jag bryr mig riktigt om på hela dan; därför frossar jag i upprepningen av allt detta.

Denna danska morgon ligger jag och läser slött och förstrött, hör mina döttrar vakna och sjunga julsånger, som de har en outrotlig passion för under sommarmånaderna, lyssnar spänt till några steg ... Men det är en annan som får sitt kaffe och sitt danska bröd, och det ökar ytterligare mitt avnjutande av de tickande minuterna.

Kanske är det jag nästa gång.

Jag tar min kikare och försöker titta ned mot stranden för att se om det är grön flagg. Grön flagg betyder att det är lugna dyningar och att man kan få bada. Men det är för tidigt. Ingen flagga är hissad ännu.

Alltså bläddrar jag en gång till genom tidningen jag redan läst och ögnar genom idel danska saker: en djurvaktare på Zoologisk Have har fyllt 70 år, en gammal skådespelare har fått bevillningen på en stor biograf, en bryggare har delat ut medaljer, "Dannebrogen" kryssar bland de danska öarna ...

Ibland tror jag Danmark är det sista borgerliga landet i världen, kanske tillsammans med Holland. Här på hotellet

finns till och med gamla personer som har med sig unga släktingar som bär deras filter och trädgårdsstolar. Sådant är avskaffat i Sverige. Jag vill inte vara den unga släktingen, men jag vill gärna titta på.

Och i centrum för moraldebatten står, som sig bör, en vacker flicka; då verkar den mera i sin ordning.

Nu hör jag mina döttrar genom fönstret bredvid sjunga att de skall till stallet gå. Jag tittar i kikaren igen, och den gröna flaggan kommer upp. Steg – jag hör steg uppför trappan, över korridorens röda matta ...

En knackning; det är den mörka snälla stuepiggen. Brickan är här.

Jag sitter en liten stund och betraktar den innan jag sätter i gång.

DN 4/8 1964

EN DAG I MARIBO

I Danmark, i december.

Det var en dag av gråhet och slask, och jag fick infallet – då jag ändå inte kunde använda den till något – att fara till Lolland.

Det var inte huvudlöst. Jag hade en extra dag. Om jag nu stannade där jag var, i Köpenhamn, skulle jag mycket väl kunna fördriva den på det bästa sätt, men utan överraskningar. Allt jag skulle ha gjort skulle jag ha gjort förut.

Att åka till Lolland på en dag var rena äventyret, en hängivelse åt det oberäknliga.

Det kunde nu ingen ana som såg Lolland i förmiddagstäcknets december utanför tågfönstret.

Platt, ledsamt, en enda stor fläck under himlen, och jag anlände utan att riktigt veta vad jag skulle göra, bara att jag aldrig varit på Lolland förr och detta kanske var tillfället.

Jag visste ingenting när jag efter tåg och buss steg av på det lilla torget i Maribo. Jag förstod att sockerbetor var den stora saken, men varför staden Maribo låg där den låg förstod jag till exempel inte.

Inte låg den vid havet, inte vid någon väg. Där fanns denna platta ö, som bär upp en motorväg mot kontinenten, mot Europa, mot resebyråannonsernas ortnamn. På denna ö låg denna stad. Och där stod jag helt oförhappandes.

Då började det.

Vem stod staty på detta torg – en aning åt sidan och inte så lätt att upptäcka – om inte Kaj Munk?

Inte på tio eller femton år, eller tjugu, har jag tänkt på Kaj Munk, vilket kanske är fel och lättsinnigt, men så är det: jag har inte alls tänkt på honom.

Det befanns, vilket jag inte haft en aning om, att han var född i denna stad, son till en garvare. Här gick han i skola – kuttryggig, säregen, hackkyckling, självupptagen.

Det var därmed inte svårt att begripa att Maribo – vilket först givit mig intryck av en berömd ost och tankar i riktning mot en stor dansk frukost – hette Maribo därför att det var Marias stad och staden inte behövde förklara sitt läge. Här låg en gång ett kloster. Här skulle man inte tänka på frukost och ost, utan på Kaj Munk, Gud och på människans lott.

Alla dog omkring Kaj Munk när han var liten. För resten hette han aldrig Munk här i Maribo, utan Petersen, efter sin far. Munk var den snälle fosterfar han fick sedan också modern dött. Hans bästa vän, en murare som hjälpte honom och berättade om livet för honom, dog också.

Han skrev en gång:

”Denna död som svansade omkring mig från mina spädaste år ...”

Det var när muraren dog han fick för sig att hans tro var så stark att han skulle kunna väcka upp denne – alltså alldeles det han skulle skriva om som dramatiker och mogen man; om han nu blev mogen någon gång – det är ju heller inget man nödvändigt måste bli.

Det var alltså i Maribo som denna död svansade omkring honom.

När han var 18 år skrev han en artikel i ortens tidning om Gud. Det var hans debut.

Många skribenter kan börja på olika sätt, men Kaj Munk satte i gång direkt med frågan om vad Gud gör; varken mer eller mindre.

Ämnet var aktuellt, för det första världskriget rasade, och frågan gällde – som den gjort i tusen år – varför Gud, om han fanns och uträttade något, lät detta ske. Jo, sade Munk, denna brist på deltagande är inte bevis för Guds ondska eller överksamhet, utan på hans tålmod.

Så var han klar med den saken vid 18 års ålder.

Bakom statyn gick en krokig sagogata med låga hus och skvillerspeglar. Jag kom till en knarrande grind, en stor kyrka, 1400-tal. Porten larmade, klackarna ekade och skallade mellan väggarna när jag steg in i ensamheten, och där var nästa sensation i beredskap, för under en stenhäll låg Leonore Christine.

Det höll på att bli för mycket i Maribo.

Leonore Christine har jag till skillnad från Munk nästan aldrig upphört att tänka på.

Hon var en av de första moderna kvinnorna.

I 22 år, mellan 1663 och 1685, satt hon inspärrad i ett uselt fängelse i Köpenhamn, hunsad och förödmjukad, inte för något hon gjort, utan för något hennes make gjort. Hon var offer för en politisk hämnd.

Om sitt fängelse skrev hon boken ”Jammersminde”, en överlägsen modern kvinnoskildring.

Hennes berättelser om vaktkvinnorna, om sina egna reaktioner, om fängelsechefens fyllskivor och grova hångel är aktuell och frisk läsning när som helst.

Lika litet som jag väntat Munk i Maribo hade jag väntat Leonore Christine. Vid gravhällen låg några eterneller.

Där stod att hon jordfästs den 6 april 1698, och så de ord hon ville ha där, ungefär som tagna från Kaj Munk: ”Herre, hade ditt ord icke varit min tröst, då hade jag förgåtts i mitt elände.”

Det var inte precis sinnesstämning att söka sig till ett värdshus. Men det gjorde jag; till kvällen var jag åter i Köpenhamn, och jag så har jag alltså varit på Lolland.

DN 12/12 1964

FASOR: RESA BORT

Det inträder faktiskt en del förändringar hos mig som jag är glad åt. Allt går inte bakåt.

Jag bryr mig till exempel mycket mindre om att jag gör bort mig emellanåt. Jag lider inte längre så mycket av dumheter jag råkar säga eller göra. Blamageguden dyker inte upp så ofta längre, möjligen helt enkelt därför att han börjar bli trött av alla sina framträdanden.

Inte heller retar jag mig på folk så mycket som jag brukar göra. Det förekommer, men jag har slutat med att i mitt inre föra långa ilskna samtal, att hitta på gräl jag invecklar mig i med vissa bestämda medmänniskor. Förr kunde jag sitta på en spårvagn eller ligga i min säng och få för mig att jag var mitt inne i en stor uppgörelse med någon jag var arg på och gav dräpande repliker, och dessa inre skällmonologer tärde rätt mycket på krafterna.

Men de är alltså slut.

Över huvud taget börjar allt bli lugnare.

Men på en punkt tenderar det att bli värre. Det gäller min ovilja att ge mig av när jag väl en gång beslutat mig för att resa någonstans. Den tilltar eget nog ju mer jag reser. Jag tröttnar med en skildring av den i förhoppningen att det kan hjälpa andra.

Vad det beror på är svårt att förstå, och dessutom utan betydelse. Om jag finge en psykoanalytisk förklaring på min avresenervositet vore det lustigt och intressant, men skulle förmodligen inte ändra på sakernas tillstånd. När jag nämnt saken har omgivningen antytt kvardröjande moders- eller fadersfixering. Själv skulle jag kunna svara på att det är hustrufixering, men denna åkomma talas det

mycket litet om.

Hur som helst: jag vill inte ge mig i väg när jag skall resa, och medan jag blir saktmodigare och lugnare på alla andra områden, blir jag bara alltmer bävande och skakis i detta sammanhang.

Jag har anskaffat biljett, till och med möten är avtalade dit jag skall åka.

Men det sista dygnet före resan uppstiger svåra hämningar. Själva resan börjar te sig som ett enda stort hot. Hemmets dörrposter, bokhyllor och trappor börjar jag titta på med allt svårare kvävt vemod, som skulle jag aldrig få se dem igen, och jag undrar vad jag skall ut i världen att göra.

Det har numera blivit alldeles omöjligt för mig att ta ett tåg på kvällen. Får jag en hel dag på mig att fundera, vägrar jag i sista stund att åka in till Centralen när det blivit kväll och lägga mig i en sovkupé. Skall jag överhuvudtaget i väg, måste det vara på morgonen – tidigt, så att jag i det närmaste överrumplar mig själv och kastar in mig själv i droskbilen och piper fram:

– Centralen.

Min vägran att packa förrän i sista stund är en inbjudan till ödet att arrangera så jag kommer för sent till tåget eller till och med så att det inte är någon idé att resa in till det.

Min sista tveksamhet kommer sedan jag ringt och beställt droskbilen. Jag överväger då att betala framkörningen när taxin kommit och ge upp alltsammans.

Hemligheten är så klart att jag inte vill i väg. Jag har något slags överjag som befäller ut mig på vissa uppdrag och missioner. Men jag har inget temperament för att kasta loss, som det heter, och sticka ut i ovissheten.

När jag väl hittat fram till bacon och ägg i restaurangvagnen brukar det bli lite bättre. Framför allt kan jag börja längta hem. Hemlängtan är ett utmärkt sällskap att ha och förädlar och besjalar den främmande stad man besöker, den må heta Sarajevo eller Laholm.

DN 5/12 1964

SALIGHETER Å HOTELL

Ibland längtar jag förfärligt till hotell.

Det behöver inte handla om något märkvärdigt hotell. Jag kan längta efter något halvdant svenskt hotell med sprucken korkmatta och tvivelaktiga gamla stick eller obestämbara landskap som väggprydnader ovanför sängen, tunga och omöjliga nattduksbord, ett snedställt skrivbord och en vemodig blå rullgardin.

Utanför kan finnas en stad med ödsligt ekande steg när jag lägger mig och inga steg alls när jag vaknar i morgonen, med dunkande rytmer ur matsalens dans vid sänggåendet och en däven, sur lukt av dagen efter i korridoren när jag böjer mig efter de skor som man i allmänhet upphört att borsta på svenska hotell.

För det är det opersonliga boendet jag får en oresonlig längtan till mitt i mitt eget goda hemliv, en lust att inte ha med sakerna och möblerna att göra, att breda ut några få ägodelar bara för en kväll och en natt och samla ihop dem igen på morgonen och knega vidare i världsalltet, en liten bit. Jag vill inte gå så långt som att påstå att jag längtar till alla hotell eller vilket som helst. Jag kan tygla min lust att åter ta in på det hotell i Ostroda – före detta Osterode – i före detta Ostpreussen där jag tillbragte en ovanligt lång och innehållsrik natt, störd av ett svartsjukedrama i något av rummen intill och av larmet från en lastbil nedanför mitt fönster som någon höll på att provstarta långt in i gryningen.

Men också det hotellet hade sitt behag. Att bo på hotell är en av mina saligheter.

För ibland blir det övermäktigt med allt mysigt och rart

man har omkring sig, och jag sitter då – förstrött svarande på mina döttrars frågor och frånvarande fastsättande bortfallna dockhuvuden – och förlorar mig i drömmar om något amerikanskt hotell där jag inte bott, inte levt – utan just haft min varelse: ätit, sovit, gått upp, tittat ut, arbetat något under bökiga och småledsamma förhållanden, nickat hälsningar och försvunnit utan adjö. Underbart.

Dessa amerikanska hotell är åtråvärda platser.

I princip kan man ha sin varelse där jämt. Man behöver nästan aldrig gå ut om det kniper. Det kan finnas solaltan och simbassäng. Det finns fickböcker i tidningsståndet, alltifrån Platon till färska bästsäljare, och detta bokständer förnyas dagligen och slumpartat på det mest spännande sätt.

Både kroppen och anden kan tillgodoses utan att man själv behöver ingripa.

– Om jag skulle gå ned och köpa en bok ...

Hur märkvärdigt att man kan lämna sitt rum fem minuter och återvända till dess opersonliga komfort med något av världslitteraturens toppnummer och ha hela kvällen räddad.

Sedan kan man ringa efter matsedeln och äta på rummet.

Man inleder och avslutar på det amerikanska hotellet – det blir alltså en lättfattlig sinnebild av livet och tillvaron genom att det är slutet och tillåter en att vistas där utan att någonsin behöva lämna det – bekantskaper som bara består av vänliga nickningar och trevliga ord.

De främsta förmedlarna av denna form av bekväm samvaro är flickorna som sköter hissarna och säger god morgon, hur mår ni i dag då? – ”dear”, kan det falla dem

in att kalla en tredje eller fjärde dagen, och det finner jag extra tilltalande och älskvärt – god middag, god kväll, det är varmt i dag, har ni haft en bra dag?

Sådana meningslösheter avskys allmänt av personer som besöker Amerika och utland i allmänhet, förmodligen därför att de föredrar tystnad framför vänlighet.

Jag brukar längta till detta hotelliv särskilt mycket när jag suttit i svenska sällskap och hört dessa förtroenden om arbetsplatser och äktenskap som naturligtvis måste angå en, men kan bli i mycknaste laget ibland:

- Vi är skilda, men vi är hemskt goda vänner.
- Och den där knölen har bara tagit äran, för det är jag som har gjort allt jobbet.

Och i den stilen.

Hotellet – brickan på sängen, portierdisken, hallen, hissen, ingången, utgången, hemkomsten, avfärden – blir en effektiv vila från allt detta som angår en. Förutsättningen är naturligtvis att man har pengar på checkkontot och kan betala.

Men det är förutsättningen för att kunna bo hemma också.

På ett hotellrum kan man dessutom längta hem och ringa och säga att nu kommer man.

DN 25/8 1964

FASOR: UNGDOMSMINNEN

Rummet är inte märkvärdigt.

Egentligen ligger det åt baksidan. Men det är en vacker gräsplan utanför, och när jag staplat mina böcker och brett ut några ägodelar tycker jag det är trevligt. Det är nästan mitt. Det är utmärkt, en vecka.

Jag går ut och kollar den lilla staden.

Den är verkligen liten. På fem minuter har jag nått kransen av bensinstationer.

Jag finner också detta utmärkt. Ingenting kommer att locka eller förvilla mig. Jag ska inta två måltider på hotellet, gå omkring i skogen och sitta och läsa ordentligt. På hotellet ska jag se tråkig och argsint ut så ingen faller på tanken att tilltala mig.

Alltså kan jag få en vecka undan livet och sammanhangen.

Är det oriktigt och oansvarigt? Men jag hör på nyheterna, i den gamla slappa, slappa kontrollen för att höra efter om det blir krig.

För resten är det ju krig, flera krig, överallt är det egentligen krig. Krig betyder att folk, utrustade med vapen och i uniform, har ihjäl varandra, och det är på gång.

Staden är ömkansvärd. Den rivs sakta för att hysa varuhus av vanlig utformning, och det förefaller som om nya varuhus med sina diskar och rulltrappor förvandlar människorna mer effektivt än något annat. Alla i staden ser ut som om de existerade bara för att vara konsumenter i detta varuhus.

Också detta passar mig bra. Från mitt fönster kan jag dessutom se insjön blänka långt bort.

Redan andra dagen spricker mitt vackra program för läsning och arbete. Jag blir tilltalad.

Jag borde ha varit mera på vakt.

De åt liksom jag i matsalen, och redan vid mitt andra inträde där kom de med den svenska pensionatshöjningen på huvudet: lite frånvarande och insmickrande på en gång, aningen hotfullt mitt i leendet – ”vänta du, vi ska nog tilltala dej vid kaffet” – larvigt och skrämmande.

Min bastion rasade emellertid. Det enda tänkbara är att stirra rakt förbi denna hälsning, ignorera den: det är så fräckt att det kan lyckas och man får vara i fred. Men jag har inte nerver till sådant, utan föll och pyste en hälsning tillbaka med mina löjligt tillvridna läppar. Djävlar blod, tänkte jag genast för mig själv, vad gör jag? Men jag var förlorad.

De var jämnåriga. De fångade in mig och arresterade mig vid kaffet. Han påminde mig om mannen i äktenskapsannonser: lång, smärt, intresserad av dans och musik. Han var ideligen framme vid radion och skruvade och föreslog i ett kör att vi skulle åka på ett ställe utanför stan och dansa.

Hon var emellertid något värre: hon mindes sin ungdom.

De häktade och höll mig kvar – kom jag underfund med – uteslutande i ett syfte: det var hennes passion att berätta om hur roligt hon haft som ung. Hans uppgift som äkta make var att fånga upp offer åt denna minnesgoda bläckfisk och kasta dem in mellan hennes tjuguar armar så hon kunde sitta och dra ungdomsminnen vid ”kanske en liten, liten konjak”.

Möjligen var de alldeles oskyldiga. De kunde inte gärna

veta att en av mina främsta favoriter är människor som minns sin ungdom och hon var praktläskig i denna outhärdliga genre: hon hade dansat på kårhuset – hade jag varit där? pep hon i ett – och träffat medicinare, tandläkare, teknologer, apotekare och haft en underbar ungdom.

Jag funderade på hur jag skulle kunna dra mig ur det. Andra dagen kom de alldeles självklart över till mitt bord, hon fortsatte sin exposé och på den vägen är det.

Jag skriver detta fjärde dagen, och de bara fortsätter. Jag undrar hur han står ut med hennes ungdom.

Det gör han väl inte heller. Hon berättar bara vidare vilka platser hon haft, herrar som ringt – pojkar, möhippor, bekanta.

Jag nästan längtar tillbaka att läsa lite allvarligt menad ung debatt.

DN 18/8 1964

FASOR: SAMMANTRÄDE

Alla har vi saker som vi fasar för. Min stora fasa är att vara med på sammanträde.

Ingen kan påstå att det händer ofta. Egendomligt nog betraktas det som en artighet mot mig att jag får vara med, och i rent bryderi håller jag god min och låter inte förstå hur hemskt jag tycker det är.

Emellertid finner jag att alla mina bekanta – jämnåriga, äldre och yngre – ideligen sitter i sammanträde.

Om jag inte ändå alltid känner mig utanför alla cirklar och sammanhang, skulle jag göra det bara av det enkla skälet att jag så ofta och så länge suttit och väntat på personer som sitter i sammanträde.

Där sitter de i sammanträde, där sitter jag utanför och ser i taket eller på naglarna eller på sekreterarflickorna som går förbi. Där inne sitter svala, behärskade män och beslutar saker och håller med varandra, och gillar vad de andra säger, och här sitter jag utanför och känner mig allt avigare och varmare.

Nå; så kommer jag med ibland:

– Det vore av värde för oss om du ville sitta med på det här sammanträdet ...

Vad svarar man då? Jag kan inte gärna säga fy farao, dra åt skogen. Jag måste sitta med.

Det ligger alldeles nya block med skrivpapper framför var och en. Ett gammalt, lite uppluddrat block är en gåta. Det är som restaurangnubben i Danmark, som alltid hålls ur en full, isad flaska.

Därefter sitter de välanpassade och kalasar emellanåt på lite vichyvatten och ser tyngda och förståndiga ut.

Det gäller att i rätt ögonblick inflicka fraser i stil med:

– Jaså, ni går alltså på den linjen att ...

Man behöver nödvändigtvis inte fullfölja meningen. Det spelar inte någon avgörande roll om man alldeles fattar allting man hör på ett sammanträde, bara man kan kasta in några respektgivande, intetsägande fraser i denna stil. ”Gå på den linjen” är alltså utmärkt, liksom:

– Jag undrar om vi inte skulle ta en djupare kontakt om det här ...

Något man över huvud taget inte begriper kan man föreslå att en ”utredningsgrupp” ska ta hand om, och se listig ut när man säger det.

Någon ”utredningsgrupp” finns säkert inte, men det skrämmer de andra att man förutsätter att det finns.

En viktig sak på sammanträdena är skämten. Det gäller att knäppa upp i rätt ögonblick och bli skojig, men det gäller att inte bli för skojig. Man måste vara uppmärksam på vem som vid sammanträdet har den hävdvunna rollen som humorist och inte föregripa denne när det är dags att lägga upp stämningen bland pojkarna.

Sedan säger en att han just hört en historia.

Han kan ha gått och bävande hållit på den i månader, osäker på när den skulle släppas lös. När en man ungefär mitt vid långsidan av ett sammanträdesbord ber att få berätta en historia ska man veta att det är en avgörande händelse i hans liv, hans karriär. Hans befordran kan bero på hur den utfaller.

När så mycket står på spel våndas jag när jag är närvarande, och ingen kan vara förvånad över att jag hellre vill vara därifrån.

Till min förvåning går de flesta av dessa historier hem, och då våndas jag ännu mera.

Några påstår att sammanträden är fruktbärande. Idéer kommer fram. Samsitsen befordrar samkänslan, vilket alltsammans jag tror är tomt prat. En eller två gubbar beslutar ändå allting. Sammanträdena är till för att inge de andra inbillningen att de har något att säga till om. Det ersätter också lönehöjningar. Om någon börjar bli bråkig eller håller på att få anbud från annat håll, kan han lugnas med att få komma med på sammanträden.

Därigenom höjs hans sociala ställning utan att hans lön behöver höjas, och han tilltar i betydelse och kan berätta hemma för maken vad han sagt vid sammanträdet. Det är en fasa att vara med om sådant apspel, men det finns inget att göra. Det är bara att spela med.

DN 16/7 1964

FASOR: SOMMARHUSHÅLL

En av mina bestående fasor är sommarhushåll.

Detta får man egentligen inte säga. Vissa företeelser är heliga, och det får inte ifrågasättas att det kan vara något ledsamt med dem.

För att ta exempel från en helt annan sfär anser alla människor vid kläm på pulsen att djupsinniga, högstående mimiska föreställningar – vilka först med programbladets hjälp och efter åtskilliga förklaringar visar sig beskriva världens undergång, Förenta nationerna, människans försök att bryta sin isolering, med mera i den vägen – är obegripliga och tråkiga.

Men medan man kan säga att en film är tråkig, anses det inte gå för sig att säga att en mim är ledsam från början till slut.

På samma sätt förhåller det sig med sommarhushåll.

Det är hädelse att antyda annat än att det är härligt att laga mat på fotogenkök, att inget smakar som mat som på en ”veranda”, varvid ingen vid uttalandet betänker att verandor nästan inte finns i Sverige längre, utan att det handlar om mat på de murknande plankorna i något som i bästa fall är ett genomgångsrum och en upplagsplats för simmadrasser, snorkelapparatur, våta badkläder, regnrockar, stövlar och uppblåsbara bollar. Hur många har verandor?

Maten ska lagas av en enda person, en mor, som uppehåller illusionen av sommarnöje genom att laga mat – vilket hon göra hela året i övrigt – i baddräkt.

Vidare märker hon sommaren på att barnen är mindre hågade än vanligt att äta och på att mjölken är sur och

måste kasseras.

Jag hävdar inte att sommarhushåll är fel och förkastliga bara därför att jag grips av fasa när jag gästar dem. Det beror säkerligen bara på min uppskruvade fantasi, för jag säger mig oupphörligt vid anblicken av modern och husmodern:

– Arma kvinna.

Eller bara, som herrar sade i gamla romaner:

– Arma.

Att man har en fasa betyder naturligtvis inte att det allmänmänskligt sett är en fasa. Det kan bara vara jag som uppfattar det så.

Från hedenhös, från längesedan, minns jag en viss romantik kring sommarhushållet då det handlade om sådant som att gå till en bondgård och köpa mjölk och kliva över ”stättor” på vägen, eller gå en lång promenad till en pump och hämta vatten.

Visserligen var jag själv från barnsben utpräglat ovillig att gå efter mjölk och vatten – att över huvud taget delta i sådana expeditioner – men något anslående och sommarsvenskt, nästan Karlfeldtskt, var det över det hela.

Dummare var jag inte än att jag insåg det, bara jag slapp gå själv.

Men nu handlar det om att hoppa i ”vagnen” eller ”kärran” och åka till ett självköp och generad över sin blekhet trängas bland avklädda, brunbrända män i shorts och fåniga fritidsmössor som plockar grant färglagda paket ur hyllorna.

Det finns ett förfärande gap mellan den första inflyttningsdagens överentusiastiska kampinställning vid

anblicken av de fönsterkarmar där maten ska förvaras och den tredje veckans elände av flottiga förpackningar, ringlande korvskinn, fläckiga pappersduken och smulor efter barnens hämtningar.

Far, som antas vara den ende som behöver semester, är nere på tennisbanan och studsar på sina präktiga vador, eller ute på sjön och fiskar, och ”makan”, som inte anses behöva någon semester, går omkring i fritidshelvetet och sköter sina vanliga, dagliga, årslånga sysslor under ledsammare former än vanligt.

Ser hon purken ut någon kväll, kan det tända hos sportsmannen, som frågar henne om hon inser vad sommarnöjet kostar.

Hon får bara intala sig att i själva verket är underbart, och det gör hon också.

För resten är det kanske det. Vad vet jag? Det råkar bara vara min fasa.

DN 22/7 1964

INNEHÅLL

Fasor: lunch 5

Saligheter: kaffebrickan 8

En dag i Maribo 11

Fasor: resa bort 15

Saligheter å hotell 18

Fasor: ungdomsminnen 21

Fasor: sammanträde 24

Fasor: sommarhushåll 27

JOLO

”Denna danska morgon ligger jag och läser slött och förstrött, hör mina döttrar vakna och sjunga julsånger, som de har en outrotlig passion för under sommarmånaderna, lyssnar spänt till några steg ... Men det är en annan som får sitt kaffe och sitt danska bröd, och det ökar ytterligare mitt avnjutande av de tickande minuterna.”

Så här skrev Jan Olof Olsson – signaturen Jolo – i Dagens Nyheter den 4 augusti 1964. Skildringen av morgonen på ett danskt pensionat, och ytterligare 7 kåserier om livets fasor och saligheter, presenteras i denna lilla volym – den tredje i serien ”Ur Jolos klipp-böcker”, utgiven av Jolosällskapet.

JOLOSÄLLSKAPETS SKRIFTSERIE NR 7

ISBN 1650-2744;5